

Termíny CJA001 (v3)

Latinsky	Česky	Příklad
Slovní druhy		
substantivum	podstatné jméno	květináč
adejktivum	přídavné jméno	oranžový
pronomen	zájmeno	já, tento
personale	osobní	já, ty
reflexivum	zvrtné	se, si, sebe (znám sám <u>sebe</u>)
demonstrativum	ukazovací	ty, tehle
interrogativum	tázací	jaký, který
posesivum	přivlastňovací	můj, tvůj
relativum	vztažné	vyber si, <u>jaký</u> chceš
numerale	číslovka	čtyři
verbum	sloveso	dělat
adverbium	příslovce	pěkně
preposice	předložka	okolo, za, ...
konjunkce	spojka	který
partikule	částice	kéž
interjekce	citoslovce	ugyuuuu
Flexe		
flexe	ohýbání	
deklinace	skloňování	
casus	pád	
nominativ	1.	svíčka
genitiv	2.	svíčky
dativ	3.	svíčce
akusativ	4.	svíčky
vokativ	5.	svíčko!
lokál	6.	svíčce
instrumentál	7.	svíčkou
genus	rod	
maskulinum	mužský	mladý muž
femininum	ženský	mladá žena
neutrum	střední	horké olovo
numerus	číslo	
singulár	jednotné	tiskárna
plurál	množné	tiskárny
duál	dvojné	dívka se zelenýma <u>očima</u>
plurale tantum	pomnožná	nůžky, kalhoty
singulare tantum	hromadná	uhlí
Konjugace		
konjugace	časování sloves	
persona	slovesná osoba	
tempus	slovesný čas	
prézens	přítomný	kreslíme
futurum	budoucí	budeme kreslit
préteritum	minulý	kreslili jsme
perfektum	minulý dokončený	Před hodinou jsme kreslili.
imperfektum	minulý nedokončený	Žil v Americe.
Modus		
modus	slovesný způsob	
indikativ	oznamovací	Hrál si.

imperativ	rozkazovací	Hraj si!
kondicionál	podmiňovací	Hrál bych si venku...
Slovesa		
genus verbi	slovesný rod	
aktivum	činný	Odešel jsem.
pasivum	trpný	Byl jsem odejit.
Gradace		
gradace	stupňování	
pozitiv	1.	hezký
komparativ	2.	hezčí
superlativ	3.	nejhezčí
Derivace		
derivace	odvozování	list → listí
komposice	skládání	domobrana
abreviace	zkracování	politruk (političeskij rukovoditel)
afix	nesamostatný morfém připojovaný ke slovu	
prefix	předpona	<u>d</u> okončit
sufix	přípona	hrob <u>ové</u>
konekt	spojovací morfém mezi kořeny spojovaných slov	vod <u>o</u> tisk
Klasifikace slov		
hypokoristikon	domácká obměna	Manka (Marie)
augmentativum	zveličené slovo	psisko, ušisko
deminutivum	zdrobnělina	kočička
autosémantikum	plnovýznamové slovo	pes
synsémantikum	bezvýznamové slovo	
apelativum	obecná substantiva	strom, vítr, smutek
proprium	vlastní jméno	Japonsko, Petr
konkrétum	konkrétní jméno	uhlí, maso
abstraktum	abstraktní jméno	pýcha, smích
synonymum	souznačné slovo	robustní = masivní
antonymum	opačný význam	teplo != zima
polysémie	víceznačnost	koruna, ucho
homonymie	slova stejně znějící s různým významem	kolej (od kolegium / železniční kolej)
pejorativum	hanlivé slovo	Sundej ty <u>hnáty</u> ze stolu.
meliorativum	slovo s významem zlepšujícím	psík
eufemismus	neadekvátně pozitivní označení, zjemnění významu	jinak prostorově řešená = tlustá
dysfemismus	neadekvátně negativní označení	chcípnout = zemřít
frazém	ustálený slovní obrat, rčení	
idiom	ustálené spojení s jedinečným významem neodvoditelným ze slovníkových významů jednotlivých slov	je to prašť jako uhoď
metafora	vnitřní podobnost	střípky vzpomínek
metonymie	vnější podobnost	vypila jsem Jacobs
synekdocha	záměna pojím. části a celku	kolo (jízdní kolo)
personifikace	přenášení vlastn. živých objektů na neživé	stromy pláčou
archaismus	zastaralý výraz	škamna, šenkýr

historismus	slovo vymizelé proto, že přestalo existovat to, co označovalo	estébák
neologismus	novotvar	biopotraviny
Větné vztahy		
koordinace	vztah souřadící	dívka šla sama
subordinace	vztah podřadící	Když jsme přišli domů, lehli jsme si.
kongruence	shoda (v os., č., p., rodě)	Dívka si ráda hrála.
rekce	řízenost	udělal ji svou ženou
verbum finitum	sloveso v určitém tvaru	dělám
infinitiv	sloveso v neurčitém tvaru	dělat
participium	příčestí	četl bych
transgresiv	přechodník	Chlastav večer, spal v noci jako dřevo.
Větné členy		
predikát	přísudek	Vítr <u>vane</u> .
subjekt	podmět	<u>Vítr</u> vane.
objekt	předmět	Petr uviděl <u>autobus</u> .
atribut	přívlastek	Bratr proklouzl <u>nespatřen</u> .
apostrophe	přístavek (shodný přívlastek volně přip., vyjadř. dodatečně samost. myšlenku)	Můj pes, <u>poslední člen rodiny</u> , se jmenuje Alík.
adverbiale	přísloušná určení	
loci	místa	Jdu <u>do práce</u> .
temporis	času	<u>Včera večer</u> tam byl.
modi	způsobu	Šel <u>rychle</u> .
valence	schopnost slovesa vázat další jednotky	Petr odešel domů.
agens	průvodce, činitel	<u>cíle</u> našich dětí
patiens	předmět zasažený dějem	výběr peněz
transitivum	přechodné sloveso (váže subj. s 4. p.)	viděl jelena
intransitivum	nepřechodné sloveso	umřel v úterý
Chyby ve větné skladbě		
anakolut	vyšínutí z větné vazby	Nutné je splnění pěti úkolů, z toho tři teoretické.
zeugma	zanedbání dvojí vazby	Poctivý člověk opovrhne a nenávidí přetvářku.
kontaminace	směšování vazeb	mimo (4. p.) / kromě (2. p.): Mimo dopravní obsluhy.
atrakce	skladebná spodoba	Spouště lidem to nedojde.
Odkazy ve větách a další		
parenteze	vsuvka	Petr Novák (70) v noci zemřel.
elize (elipsa)	vypuštění	Kolik máš? (let, hodin, bodů...)
inverze	obrácení slovosledu	úvod do studia <u>jazyka českého</u>
juxtapozice (juxtapositio)	spřažení, seřazení na stejnou roveň	dlouhotrvající, osmatřicet
téma	část výpovědi obs. známé skutečnosti	<u>Jirka</u> měl auto.
réma	část výpovědi obs. nové skutečnosti	Jirka měl <u>auto</u> .
endofora	odkaz v rámci (uvnitř) textu	
anafora	odkaz na něco „minulosti“	Mám auto. Přijel jsem s <u>ním</u> .
katafora	odkaz na něco do „budoucnosti“	To je ale blbec! Soused.
exofora	odkaz mimo rámec textu	Támhle je cesta do města.